

моєць М.Ю. Підсумки атестаційної експертизи та завдання Буковинської державної медичної академії щодо вдосконалення та підвищення ефективності навчального процесу, підготовки наукових кадрів // *Тези доп. навч.-метод. конф. "Акт. пит. організації та методич. забезпечення навч. процесу"*. – Чернівці, 2000. – С.12-15. 4. *Проблеми модернізації освіти України в контексті Болонського процесу*. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 197 с. 5. Степко М.Ф., Болюбаи Я.Я., Шинкарук В.Д. та ін. *Болонський процес: у фактах і документах (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін)*. – Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В.Гнатюка, 2003. – 56 с. 6. Степко М.Ф., Болюбаи Я.Я., Шинкарук В.Д. та ін. *Вища освіта України і Болонський процес / За ред. В.Г.Кременя*. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.

ВИЩА МЕДИЧНА ШКОЛА НА ШЛЯХУ ДО БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ. МІСЦЕ І РОЛЬ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ В МОДЕРНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

В.П.Пішак, Ю.І.Бажора, М.Ю.Коломоєць, Р.Є.Булик

Резюме. У статті окреслено актуальні питання удосконалення навчально-методичного забезпечення викладання невід'ємної фундаментальної дисципліни в системі вищої медичної освіти – медичної біології у вищих медичних навчальних закладах України III-IV рівнів акредитації на шляху до Болонського процесу.

Ключові слова: вища медична школа, медична біологія, Болонський процес, кредитно-модульна система.

HIGHER MEDICAL SCHOOL ON THE WAY TOWARDS THE BOLOGNIA PROCESS. THE PLACE AND ROLE OF MEDICAL BIOLOGY IN THE MODERNIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS

V.P.Pishak, Yu.I.Bazhora, M.Yu.Kolomojets, R.Ye.Bulyk

Abstract. The paper outlines topical questions of bringing up-to-date the educational-methodical provision of teaching an important fundamental subject in the system of higher medical education – Medical Biology at the higher medical educational institutions of Ukraine of accreditation levels III-IV en route to the Bologna process.

Key words: higher medical school, Medical Biology, Bologna process, European Credit Transfer System (ECTS).

Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi),
Odesa State Medical University

Надійшла в редакцію 20.01.2005 р.

© Горбатюк Д.Л., Марей М.О., Добряк Є.Д., Лісовий А.С., Свиридов В.І.

УДК 611+616-089]-07: 377.4

СТРАТЕГІЯ КЛІНІЧНОЇ АНАТОМІЇ, ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ ТА ТОПОГРАФО-АНАТОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ НА ЕТАПАХ ПІДГОТОВКИ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ЛІКАРІВ

Д.Л.Горбатюк, М.О.Марей, Є.Д.Добряк, А.С.Лісовий, В.І.Свиридов

Київська медична академія післядипломної освіти ім. П.Л.Шупика, Київський медичний інститут Української асоціації народної медицини

Топографічна (клінічна) анатомія та оперативна хірургія є однією з важливих фундаментальних дисциплін, без знання основ якої важко уявити підготовку та удосконалення лікарів на етапах їх практичної діяльності. За висновком вчителя М.І.Пирогова професора Є.Н.Мухіна: "Лікар не

анатом не тільки не корисний, але й шкідливий".

Тільки глибокі знання клінічної анатомії, яка дозволяє прогнозувати розвиток патологічного процесу та результат операції, сприяють вчасному виконанню хірургічної корекції захворювання або більш правильному рішення – від-

мові від операції.

Необхідно мати на увазі, що хвороба індивідуальна. Вибудовуючи план операції, хірург має враховувати варіабельність патологічних форм (варіантну хірургічну анатомію).

Але, на жаль, над дисципліною нависла реальна небезпека її ліквідації. Розпочали цей процес наші горе-вчені, педагоги, які відтіснили дисципліну в розряд другорядних, скоротили кількість годин на її вивчення, мовляв, предмет можна освоїти за операційним столом у клініці, штовхаючи лікарів до експерименту на людях. Це, так би мовити, внутрішня загроза.

Водночас насувається й зовнішня загроза – "Болонська конвенція". Тема "Болонського процесу" і формування європейського простору вищої освіти стрімко вийшла на чільне місце в Україні не лише в діяльності освітянського керівництва, але й колективів вищих навчальних закладів (ВНЗ). Для частини викладачів, які мало обізнані з Болонською декларацією (1999), підписаною 29 міністрами освіти країн Європи, цей феномен надто незрозумілий. Міністерство освіти і науки України в січні 2004 року видало наказ щодо участі наших вищих шкіл у Болонському процесі, який доведеться виконувати саме викладачам ВНЗ [1].

На наш погляд, Болонський процес неможливо оцінити однозначно позитивно чи негативно – це досить складне явище, яке лише почало поширюватися і поглиблюватися від однієї освітянської конференції до другої. Якщо уважно проаналізувати матеріали цих конференцій у Болоні, Празі, Берліні, то легко виявити, що відбувається як розширення територіальних меж європейського простору вищої освіти, так і його поглиблення. Розширення полягає у збільшенні кількості країн-учасниць у "Болонському клубі" (Російська Федерація вже є його членом, Україна зробить це в 2005 році), поглиблення – у залученні в цей процес не лише класичних університетів, а практично всіх закладів вищої освіти.

Україна чітко визначила орієнтир на входження в освітній простір Європи і здійснює модернізацію освітньої діяльності в цьому контексті, а також наполегливо працює над конкретними механізмами щодо практичного приєднання до Болонського процесу. Тобто, необхідно все узгодити з європейськими мірками: кількість предметів, характер предметів, погодинне їх на-

вантаження і т. ін. ВНЗ, які до 2010 року не узгодять свою освітянську діяльність з європейськими стандартами, будуть ліквідовані.

Загроза полягає в тому, що в європейських медичних закладах освіти немає такого предмету, як топографічна анатомія та оперативна хірургія. Хоча на клінічну анатомію там виділено більше годин, ніж у нас. Підготовку з клінічної анатомії у них здійснюють при хірургічних клініках, використовуючи, в основному, високотехнологічні манекени, після чого переходять в операційну. Нами ж вивчення анатомії та оперативної хірургії здійснюється на фіксованому або свіжому трупному матеріалі. Відомо, що найкращим тренажером для оволодіння основами топографічної анатомії та оперативної хірургії є тіло людини, свіжий труп. Ще М.І.Пірогов та В.О.Караваєв домовлялися в одному з моргів Німеччини, щоб їм, за певну плату, дозволяли вивчати топографічну анатомію та опанувати методики операцій на свіжих трупах. Відоме значення в оволодінні дисципліною має й інше наочне приладдя, але ж найкращим, найефективнішим, найбільш наближеним до клінічної ситуації є свіжий труп. Тому рівень вітчизняної підготовки майбутніх лікарів значно вищий за європейський. Бажано впровадити наш досвід на європейських теренах, що значно покращило б європейські стандарти. Спільними зусиллями потрібно зробити все можливе й неможливе, щоб зберегти предмет клінічної (топографічної) анатомії та оперативної хірургії в навчальних планах наших медичних закладів освіти в процесі Болонської реформи.

Нам пропонується перейти на європейські стандарти, але зі збереженням національних особливостей і традицій. Враховуючи, що перша в світі кафедра топографічної анатомії та оперативної хірургії була відкрита в Києві на медичному факультеті Університету Святого Володимира в 1841 році і очолив її перший професор і декан медичного факультету, талановитий педагог, вчений, видатний вітчизняний хірург зі світовим ім'ям В.О.Караваєв (1811-1892) – це наше національне надбання і гордість. Тому й з патріотичної точки зору надзвичайно важливо для України зберегти цю дисципліну.

Топографічна анатомія – наука про будову, форму і взаємне розміщення органів і тканин у різних ділянках тіла людини. Справді для лікаря важливо мати уявлення про анатомічні сис-

теми, але його цікавить, перш за все, та ділянка, в яку він втручається. Враховуючи тільки це, топографічна анатомія – уже клінічна, оскільки вона, перш за все, регіональна, варіантна анатомія, вивчає фрагменти всіх систем, які представлені в даній ділянці. Вона включає орієнтно-проекційну, рельєфну, функціональну анатомію і т. ін.

Вивчення будови тіла в такому плані, включаючи різні умови його діяльності (функціонально-клінічна анатомія), необхідне не тільки для потреб хірургічної галузі, але й для лікарів будь-якої спеціальності з метою діагностики захворювання і точного визначення місцеположення патологічного вогнища та передбачення можливого його поширення. Тут мова має йти про топографо-анатомічну діагностику. Особливу важливість основ цього предмету диктує практика широкого розповсюдження в

останній час інвазійних методів діагностики та лікування в терапевтичній клініці. Топографо-анатомічну діагностику вперше офіційно підтвердили невропатологи, опублікувавши монографію "Топическая диагностика заболеваний нервной системы" [2]. Лікар-невропатолог, окрім знань з клінічної неврології, має оволодіти топичною діагностикою захворювань нервової системи і вільно оперувати своїми знаннями при побудові клінічних неврологічних діагнозів, призначенні обстеження і лікування хворих [3].

Значимість та функціональність предмету підтверджується також фактом видання у двох томах клінічної анатомії російськими вченими [4].

Отже, при входженні в Болонську систему освіти необхідно спільними зусиллями відстояти самобутню дисципліну – клінічну анатомію, утверджену великим Пироговим, Караваєвим та іншими видатними вітчизняними педагогами.

Література

1. Подберезька Г.Г. Болонський процес і європейська складова у формуванні особистості студента // Матер. IV наук.-практ. конф. "Акт. пробл. формування особистості студента – майбутнього лікаря". – К., 2004. – С. 118-119.
2. Триумфов А.Т. Топическая диагностика заболеваний нервной системы. – М.: Медгиз, 1987. – 253 с.
3. Теленгатор А.Я., Западнюк Б.В., Кризина Н.П. Формування клінічного мислення в студентів на кафедрі неврології // Матер. IV наук.-практ. конф. "Акт. пробл. формування особистості студента – майбутнього лікаря". – К., 2004. – С. 126-127.
4. Курпатовский И.Д., Смирнова С.Д. Клиническая анатомия: В 2 кн. – М.: МИА, 2003.

СТРАТЕГІЯ КЛІНІЧНОЇ АНАТОМІЇ, ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ ТА ТОПОГРАФО-АНАТОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ НА ЕТАПАХ ПІДГОТОВКИ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ЛІКАРІВ

*Д.Л.Горбатюк, М.О.Марей, Є.Д.Добряк,
А.С.Лісовий, В.І.Свиридов*

Резюме. У статті наголошено на значенні клінічної анатомії для підготовки лікарських кадрів та потребі збереження самобутньої дисципліни при входженні України в Болонську систему вищої медичної освіти.

Ключові слова: клінічна анатомія, медична освіта, Болонська конвенція.

A STRATEGY OF CLINICAL ANATOMY, OPERATIVE SURGERY AND TOPOGRAPHO-ANATOMICAL DIAGNOSTICS AT THE STAGES OF TRAINING AND ADVANCED STUDIES OF DOCTORS

*D.L.Horbatyuk, M.O.Marei, Ye.D.Dobriak,
A.S.Lisovyi, V.I.Svyrydov*

Abstract. The paper stresses the significance of Clinical Anatomy for the training of doctors' manpower and the need of preserving this distinctive subject upon Ukraine's entry into Bologna's system of higher education.

Key words: Clinical Anatomy, medical education, Bologna's convention.

Medical Academy of Post-Graduate Education named after P.L.Shupyk,
Medical Institute of Ukrainian Association of Folk Medicine (Kyiv)

Надійшла в редакцію 07.04.2004 р.